

Araştırmacı ve Uygulayıcılara Katkı Hemşirelik Uygulamalarında Araştırma Bulgularının Kullanılması

Çaylan PEKTEKİN*

* Prof. Dr., İstanbul Bilim
Üniversitesi Florence Nightingale
Hastanesi Hemşirelik Yüksek Okulu,
İstanbul

Araştırma temelli bir meslek olarak hemşireliğin gelişimi, hemşirelerin araştırma ile ilgili bilinçlenmeleri; bilgi, değer ve becerileri ile araştırma bulgularının kullanılmasını engelleyen faktörlerin kaldırılmasına bağlıdır. Hemşirelik uygulamalarında, araştırma bulgularının kullanılmasını engelleyen pek çok faktör vardır. Araştırmaların uygulamaya yansıtılabilmesinde akademisyen, klinisyen, yönetici hemşirelerle, hemşirelik derneklerine sorumluluk düşmektedir.

Uluslararası boyutta hemşirelerin “Hemşirelik nedir?”, “Hemşireler ne yapar?” ve “Hemşireler görevlerini nasıl yapar?” sorularını kendilerine sormaya başlamalarıyla beraber (1950-1960); araştırma yapmaya başlamaları ve müfredat ders programlarında araştırma derslerine yer vermeleri, birbirini izleyen bir gereksinim olarak ortaya çıkar. Her ne kadar bugün kanıta dayalı, deneysel araştırmalar daha fazla önem taşıyorsa da ilk çalışmalar tanımlayıcı ve analitik nitelikte olmuştur (Velioğlu 1999). Türkiye’de hemşirelik araştırmaları, yüksek lisans (1968) ve doktora (1972) programlarının Hacettepe Üniversitesi’nde açılması ile başlar. Görüldüğü gibi, diğer ülkelere kıyasla ilk adımı atmada çok geç kalmadığımızı söyleyebiliriz.

Dünya Sağlık Örgütü 1975 yılında “Hemşirelikte Araştırma” kitapçığını, hemşirelikte bilimsel bilginin sağlanarak hemşirelerin, hemşirelikle ilgili bakım ölçütlerini ve uygulamalarda yararlanabilecekleri ilkeleri edinmiş olacakları inancı ile yayımlar. Bu kitapçığı dünyanın birçok yerindeki hemşirelik kurumlarına gönderir. Üç yıl sonra bu kitapçık Türkçe’ye çevrilerek hemşirelere ücretsiz olarak dağıtılır (Chatter 1978). Hemşirelikte diğer önemli bir çalışma da İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu ile Londra Üniversitesi Chelsea Koleji Hemşirelikte Araştırma Bölümü ve İngiltere Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik, Hemşirelikte Araştırma Bölümü’nün birlikte Türkiye’de ilk kez düzenledikleri “Hemşirelikte Araştırma” semineridir. Bu seminerin raporu da bir kitapçık halinde yayınlanarak katılımcılara dağıtılır (Hayward ve Lelean 1981).

Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneğinin kurulması (1996), Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi'nin yayın hayatına başlaması (1999) Hemşirelikte Araştırma İlke Sonuç ve Yöntemleri adlı kitabın yayımlanması (Aksayan ve diğ. 2002) ve bugün birçok araştırmanın hemşirelik dergilerinde yerini alması bizlerinde bu konuya ne denli önem verdiğimizizin göstergesidir.

Yapılan araştırmaların uygulama ile entegrasyonu uluslararası boyutta olduğu kadar ulusal boyutta da önem taşır. Çalışmalar, hemşirelerin araştırma sonuçlarından yeterince yararlanmadıklarını göstermektedir. Örneğin; “yapılan her on-dört araştırmanın sadece birinden hemşirelerin yararlandığı belirtilmektedir (Coyle ve Sokop 1990). Pallen ve Timmins (2002)'in bildirdiğine göre, Bostrom ve Wise (1994) hemşirelikte araştırma bulgularının uygulamaya yansımaları için 10-15 yıl geçmekte demişlerdir. Ülkemizde de benzer sonuçların olasılığının yüksek olabileceğini söyleyebiliriz.

Çağımız bilgi ve teknoloji çağı olduğuna göre, hemşirelik hizmetlerinin çağı yakalayabilmesi ve en etkin hizmeti verebilmesi ancak, araştırma sonuçlarından yararlanılması ile gerçekleşecektir. Bunun gerçekleşebilmesi için öncelikle kanıt dayalı bakımı sağlayacak bilim eğitiminin verilmesi gerekir. Lash A (2009) göre, bu gereksinimi sağlayacak örnek konular şunlardır: Kanıt dayalı bakım prensipleri ve modelleri, kantitatif ve kalitatif araştırma yöntemleri, temel istatistik, araştırma ve bilimsel etik, hemşirelik bakımı ile araştırma arasındaki ilişki, taban verileri ve kullanılışı, kanıt düzeyleri, bilimsel yazarlık, bilim yayma yöntemleri, bilim sunma, yazma, dile getirme yöntemleri. Lash A (2009), “Profesyonel eğitimin temelinde, araştırma ile ortaya çıkan bilgilerin kullanılması yer alır” demektedir. Bu konuda akademisyen, klinisyen, yönetici hemşireler ile hemşirelik derneklerine büyük sorumluluk düşmektedir.

Bu sorumluluğu taşıyanlar aşağıdaki sorularla durumu sorgulamalıdır:

1. Hemşirelik araştırmaya temelli bir meslek midir? Böyle olmalı mıdır?

2. Araştırmalara verdiğimiz değer, tutumumuz, araştırma bilgi ve becerimiz yeterli midir?

3. Araştırmalardan gerçekten yararlanmak istiyor muyuz?

4. Hemşirelik araştırmalarını yeterince destekliyor ve yönlendirebiliyor muyuz?

5. Yerel ya da ulusal boyutta araştırma projelerimiz var mıdır? Sağlık ekibi ile birlikte proje çalışmaları planlıyor ya da bu çalışmalara katılabiliyor muyuz?

6. Klinisyen hemşirelerimizin araştırma- istatistik bilgileri yeterli midir?

7. Hemşirelik araştırmalarının uygulamaya yansımaları konusunda klinisyen ve akademisyen hemşirelerimizin bilgi, tutum, inanç ve becerilerini hiç araştırdık mı? Bu tip çalışmalarımız varsa sonuçları ve neler yapabileceğimizi meslektaşlarımızla paylaştık mı?

8. Yapılan araştırma bulguları uygulama ile bütünleşiyor mu? Çalışmalarımızın bilimsel değeri, kalitesi nasıldır?

9. Hemşirelik araştırmalarının uygulamaya yansiyabilmesi için geliştirilen proje çalışmaları var mıdır? Bu çalışmalarda aktif rol alabiliyor muyuz?

10. Çalıştığımız sağlık kurumlarında araştırma bulgularını uygulamada kullanmamıza engeller var mıdır? Örneğin; Otorite yokluğu, güç yetersizliği, uygulayıcılarla iletişim sorunu, zaman yetersizliği, ekipten kaynaklanan sorunlar, olanak sınırlılığı veya yokluğu.

Bu bağlamda, sağlık kurumları kendi misyon ve vizyonlarını saptayarak müşterilerinin görebileceği yerlere asmakta, ona göre çalışmakta ve yönetilmektedir. Unutulmaması gereken bir şey varsa o da misyon ve vizyon kavramının sadece kuruma ait olmadığıdır. Müşterilerin de bir misyon ve vizyonu vardır. Günümüzde, eski ve yeni müşteri kavramları arasında farklılıklar vardır. Es-

ki kavrama göre müşteri “bizim sunduğumuz hizmeti satın alan kişidir”. Yirmibirinci yüzyılın müşteri kavramı ise “beklentisi olan ve bu beklentisi karşılanacak kişidir” (Kalaycı 2007). Bizler ise onlar için hizmet sunan kişileriz. Bu hizmetin kalitesini ve müşteri memnuniyetini artırmak ancak, araştırmaların uygulamaya yansması ile gerçekleşecektir. Araştırma sonuçlarının kullanımı daha ileri bilgi ve beceri gereksinimini ve daha çok çalışma yapmayı gerektirecektir.

Pallen ve Timmins (2002)’nin bildirdiğine göre, Parahoo (1997) “Uygulamaya konmayan araştırmalar temel atmadan toprağa bina inşa etmeye; araştırmaz uygulamalar ise kaygan zemine bina inşa etmeye benzer” demektedir. Hemşirelik araştırmaları klinik uygulamalara yansıdığı taktirde, bu araştırmalardan sağlık hizmetlerinin gelişiminde başarılı katkılar bekleyebiliriz.

Kaynaklar

Aksayan S, Bahar Z, Bayık A, Emiroğlu ON, Erefe İ, Görak G, Karataş N, Kocaman G, Kubilay G, Seviğ Ü (2002) *Hemşirelikte araştırma ilke süreç ve yöntemleri*. Erefe İ (Ed.) Odak Ofset, İstanbul.

Chater S (1978) *Hemşirelikte araştırma* (Ç Pektekin, Çev.). İstanbul Üni. Tıp Fak. Basımevi, İstanbul. (Özgün çalışmanın basımı 1975).

Coyle L, Sokop A (1990) Innovation adoption behavior among nurses. *Nursing Research* 39(3), 176–180.

Hayward J, Lelean S (1981) *Hemşirelikte araştırma*. Seminer raporu (Ç Pektekin, K Güler, A Coşkun, Eds.) İstanbul Üni. Tıp Fak. Basımevi, İstanbul.

Kalaycı İ (2007) *Müşteri Odaklı İlişki Yönetimi* (Seminer notları).

Lash A (2009) *Dünyada ve ülkemizde hemşirelik lisans eğitimi: Mevcut durum ve gelişmeler*. 12. Ulusal ve Uluslararası Hemşirelik Kongresi Kitabı. Alter Yayıncılık Reklamcılık Ltd. Şti., Ankara.

Pallen N, Timmins F (2002) Research based practice: Myth or reality? A review of the barriers affecting research utilization in practice. *Nursing Education Practice* 2(2), 99-208.

Veliöğlü P (1999) *Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar*. Alaş Ofset, İstanbul.